

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ПОРАНЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Міщенко Софія

Повномасштабне російське вторгнення в Україну, розпочате 24 лютого 2022 року, призвело до масштабних людських втрат, зростання кількості поранених військовослужбовців та безпрецедентного навантаження на систему медичної і психологічної реабілітації. За даними Міністерства охорони здоров'я України, кількість військовослужбовців, які потребують психологічної допомоги у зв'язку з бойовими травмами, щороку зростає. Водночас наукове осмислення чинників, що визначають ефективність психологічного відновлення в умовах активних бойових дій, залишається недостатнім. Особливої значущості набуває вивчення взаємодії когнітивних, особистісних, соціальних та смисложиттєвих ресурсів відновлення, оскільки саме їх інтеграція визначає здатність військовослужбовця до успішної ресоціалізації та повернення до повноцінного життя після поранення. Це обумовлює теоретичну та практичну актуальність представленого дослідження.

У межах емпіричного дослідження психологічного відновлення поранених військовослужбовців було здійснено комплексний аналіз когнітивних, особистісних, соціальних та смисложиттєвих чинників, які визначають ефективність реабілітаційного процесу. Отримані результати дозволили не лише зафіксувати актуальний психологічний стан респондентів, а й виявити внутрішні механізми адаптації та відновлення після бойової травми.

Емпіричне дослідження проводилося на базі Військово-медичного клінічного центру Центрального регіону у місті Вінниця та охопило 60 поранених військовослужбовців віком від 20 до 50 років. Методологічною основою став змішаний підхід (mixed methods), що поєднав кількісні психодіагностичні методики та якісний аналіз самоідентифікації. Такий підхід дозволив розглядати психологічне відновлення не лише як процес редукції симптоматики, а як багаторівневу трансформацію особистості в умовах пережитої травми.

Застосування стандартизованих психодіагностичних методик (CD-RISC, MSPSS, MoCA, СЖО) забезпечило можливість отримання об'єктивних кількісних показників життєстійкості, рівня соціальної підтримки, когнітивного статусу та осмисленості життя. Водночас використання методики «Хто я?» дозволило дослідити особливості трансформації Я-концепції, структуру самоідентифікації військовослужбовців та співвідношення між ролями «воїна», «пацієнта», «члена родини» та «особистості, здатної до розвитку».

Результати описової статистики засвідчили, що психологічний стан поранених військовослужбовців характеризується поєднанням достатнього адаптаційного потенціалу та вираженого психофізіологічного виснаження. Середній рівень життєстійкості свідчить про збереження внутрішніх ресурсів подолання труднощів, однак значна індивідуальна варіативність показників вказує на неоднорідність процесу відновлення та наявність групи ризику щодо формування стійкої психологічної дезадаптації. Найбільш вираженим зовнішнім ресурсом виступила соціальна підтримка, насамперед підтримка з боку родини, яка забезпечує стабілізацію емоційного стану та підтримує суб'єктивне відчуття безпеки й значущості.

Особливого значення набувають результати когнітивного скринінгу. Встановлено, що значна частина респондентів демонструє легке когнітивне зниження, пов'язане передусім із наслідками акубаротравм та мінно-вибухових ушкоджень. Порушення уваги, оперативної пам'яті та виконавчих функцій ускладнюють не лише повсякденне функціонування, а й сам процес психологічної реабілітації, оскільки знижують здатність до рефлексії, планування майбутнього та осмислення власного досвіду. Таким чином, когнітивна збереженість виступає фундаментальною умовою успішного психологічного відновлення та подальшої ресоціалізації військовослужбовців.

Кореляційний аналіз підтвердив системний характер взаємозв'язків між основними компонентами психологічного відновлення. Виявлено сильний позитивний

зв'язок між рівнем родинної підтримки та життєстійкістю, що свідчить про визначальну роль сімейного оточення у підтриманні психологічної стабільності військовослужбовця. Також встановлено, що вищий когнітивний статус пов'язаний із більшою осмисленістю життя, а внутрішній локус контролю корелює з показниками життєстійкості. Отримані результати дозволяють розглядати процес відновлення як результат складної взаємодії нейропсихологічних, особистісних та соціальних чинників.

Якісний аналіз самоідентифікації показав, що структура Я-концепції поранених військовослужбовців перебуває у стані внутрішньої трансформації. Домінування категорії «Соціальне Я» свідчить про збереження значущості ролей воїна, захисника та члена родини, що виконує стабілізуючу функцію та підтримує відчуття власної цінності. Водночас поява категорії «Фізичне Я» відображає фіксацію на тілесних обмеженнях та ризик формування ідентичності «пацієнта». Найбільш уразливою групою стали респонденти з ознаками екзистенційної кризи, для яких характерні переживання втрати сенсу життя, безперспективності та внутрішньої дезорієнтації.

Порівняльний аналіз за t-критерієм Стьюдента остаточно підтвердив гіпотезу дослідження щодо визначальної ролі соціальної підтримки у структурі психологічного відновлення. Військовослужбовці з високим рівнем підтримки демонстрували достовірно вищі показники життєстійкості порівняно з респондентами, які перебували у стані соціального дефіциту. Це свідчить про те, що соціальні зв'язки виконують функцію потужного психологічного ресурсу, здатного компенсувати частину наслідків травматичного досвіду та підтримувати активну адаптаційну позицію особистості.

На основі отриманих результатів було розроблено комплексну програму психологічного супроводу «Ресурс відновлення», спрямовану на активізацію внутрішніх ресурсів особистості, стабілізацію когнітивної сфери та формування умов для посттравматичного зростання. Програма включає когнітивну реабілітацію, реконструкцію ідентичності, роботу із сімейною системою та екзистенційну

підтримку. Особливий акцент зроблено на інтеграції нейропсихологічної корекції з наративними та смислотворчими методами психологічної допомоги, що дозволяє забезпечити цілісність реабілітаційного процесу.

Таким чином, результати емпіричного дослідження підтверджують, що психологічне відновлення поранених військовослужбовців є складним багатовимірним процесом, який охоплює когнітивний, емоційний, особистісний та соціально-екзистенційний рівні функціонування особистості. Ефективність реабілітації залежить від інтеграції внутрішніх ресурсів життєстійкості, когнітивної збереженості та зовнішньої соціальної підтримки. Саме комплексний підхід, орієнтований на відновлення цілісної особистості, створює умови для успішної адаптації, ресоціалізації та подальшого посттравматичного розвитку військовослужбовців.

Список використаних джерел

1. Connor K. M., Davidson J. R. T. Development of a new resilience scale: the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*. 2003. Vol. 18. P. 76–82.
2. Frankl V. E. *Man's Search for Meaning*. Boston : Beacon Press, 2006. 165 p.
3. Herman J. *Trauma and Recovery: The Aftermath of Violence*. New York : Basic Books, 1992. 290 p.
4. Nasreddine Z. S. et al. The Montreal Cognitive Assessment, MoCA: a brief screening tool for mild cognitive impairment. *Journal of the American Geriatrics Society*. 2005. Vol. 53, No. 4. P. 695–699.
5. Tedeschi R. G., Calhoun L. G. Posttraumatic Growth: Conceptual Foundations and Empirical Evidence. *Psychological Inquiry*. 2004. Vol. 15, No. 1. P. 1–18.
6. Van der Kolk B. A. *The Body Keeps the Score: Brain, Mind, and Body in the Healing of Trauma*. New York : Viking, 2014. 464 p.
7. Zimet G. D., Dahlem N. W., Zimet S. G., Farley G. K. The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*. 1988. Vol. 52, No. 1. P. 30–41.
8. Михайличенко В. О. Психологічна допомога учасникам АТО: теоретичні та прикладні аспекти. Харків : НУЦЗУ, 2018. 214 с.